

(המשך מעמוד 25)

על ערפאת: הוא מגלם פיסית עבורם (הפלסטינים) את הדימוי הפנימי העמוק שלהם על עצמם: קטן, מכוער, מלוכלך, רדוד, מין פליט, קצת מיסכן, קצת פושע."

מכאן היה רק צעד קטן לתיאור העם הפלסטיני עצמו כפי איש-שלום זה: "הם רצים כמסוממים מארץ לארץ" — ביטוי הרומה בסיגנונו להפליא לאימתו של רפאל איתן, שאמר השנה כי יש להכניס את הערבים בשטחים הכבושים להסגר כדי שיתרוצצו כג'וקים מסוממים בבקבוקי שני הביטויים גם יחד דומים להפליא לעולם-הדימויים הנאצי לגבי היהודים. הוסיף יהושע: "די לנו להיות שתולים בתוך הכטן השמנה של העם הערבי. נחיה כמדינה יהודית לעצמנו, בלי שערכי יחצון בינינו..."

אני רוצה בנקיון של זהות יהודית. למראית-עין, נעשה כאן שימוש במטבעות-לשון גיועניות מובהקות, כדי לקדם מטרה חיובית: ויתור על השטחים הכבושים. אך יתכן מאוד שזוהי אכזרית רק מראית-העין. למעשה משמשת כאן סימטת-שלום כדי להבשיר התבטאות גזענית, שהיתה מקסימה כל יהודי אילו הושמעה בפני ערבי, אמריקאי או רוסי.

חרבון: אבנים במקום שנרצח תלמיד המיכללה

(בגין מגלם את הדימוי הפנימי של היהודים על עצמם: קטן, מכוער, קרח, מין פליט קצת מיסכן, קצת פושע... היהודים רצים כמסוממים מארץ לארץ... די לנו ביהודים השמנים המתרוצצים בביטוננו... נחיה לעצמנו, בלי שהיהודי יחצון בינינו... אני רוצה בנקיון הזהות הערבית/האמריקאית/הרוסית...) מי שמחשבותיו והרגשותיו כלפי הערבים הן כאלה, אינו מסוגל לשמש גשר לשלום. חסר לו הרחף הפנימי האמיתי כדי לעשות את המעשה הגדול, שרק הוא יכול לפרוץ בין הרי השינאה את הדרך להתפייסות ההיסטורית. לשם כך דרושה גישה הרואה בצד השני שותף סוטנציאלי, רצוי וחיוני. הרצון בקיום מדינה יהודית ייחודית, ההתנגדות למעשים המזהמים את דמות המדינה, השאיפה לשמור על רמה מוסרית ולחיות בשלום — כל אלה אינם מספיקים כדי להעניק לתנועת-שלום אמיתית את הכוח הריגשי, הדרוש כדי להגיע לדרושה עם העם היריב, אחרי מלחמה של ארבעה דורות. יתכן שבאן, בעומק הנפש של תנועת-השלום, טמון ההסבר האמיתי לכישלון המדומנטלי שלה בשנת תשמ"ג, שהסך את מותו של אמיל גרינצווייג לקרבן-שוואר.

נורה אדומה

קורבנו של עיצאם אל-סרטאווי לא הוצדק כמהלך שנת תשמ"ג.

השנה התחילה בצורה חיובית. מגמת-השלום הפלסטינית הלכה ותחזקה, למרות הטבת. יאסר ערפאת הסכים לפגישת-צמרת של ראשי אש"ף וראשי המערך — אך הפניה הושבה ריקם עליידי הצד הישראלי, בצורה משפילה ומבישה. יו"ר אש"ף לא נרתע. יחד עם קבוצה ככירה של אנשי אש"ף נפגש עם מיישלת המועצה הישראלית, ובה אלוף-במילואים, ח"כ לשעבר ומנכ"ל לשעבר של משרד משלתי. מנהיגים פלסטיניים אחרים נפגשו עם שלושה אלה עוד לפני כן, כשהזמנה המישלחת לפגישה עם חסן מלך מארוקו. השושבין של כל הפגישות היה סרטאווי.

אלם בין פגישות אלה ובין כינוס המועצה הלאומית הפלסטינית אירע משהו. בישיבה של מוסדה-הצמרת של פת"ח, האירגון המרכזי באש"ף, התגלתה אופוזיציה בלתי-יצטרפה לפגישה עם ישראלים ציוניים, חשבויה נדלקה נורה אדומה. כל המנהיגים החשובים באש"ף הבינו כי האינטרס הפלסטיני מחייב את הקמתה של מדינה בגדה וברצועה, ושהדבר לא יקום בלי שינוי יסודי ברעתי-הקהל הישראלית. כדי להביא לכך חייבת התנועה הלאומית הפלסטינית לנהל מדיניות עצמאית, המוכתבת עליידי האינטרס הפלסטיני בלבד. הדבר אינו אפשרי, כאשר מדינה ערבית כלשהי — ובראש וראשונה סוריה — מנסה לכפות את רודנותה על אש"ף, כדי להפכו למכשיר לטובת האינטרסים שלה עצמה.

זה היה המצב, במידה מסוימת, לפני מילחמת-תשמ"ב. הגייסות של אריאל שרון, שביקשו לחסל את אש"ף, השיגו

תוצאה אחרת: הם שיחררו את אש"ף מן החיבוק הסורי, העלו את יוקרתו האישית של יאסר ערפאת וביצרו את מנהיגותו. בבירור הנצורה היה אש"ף בפעם הראשונה כוח עצמאי — והוא ניצל זאת מיד כדי לצעוד כמה צעדים משמעותיים קדימה בדרך לשלום. ערפאת קיבל פני ישראלים והשמיע הצהרות פוליטיות מרחיקות לכת.

כאשר החליט לעבור מכיירות לתונים, ולא לרמשק, היה ברור לו כי התקפת-הנגד הסורית לא תאחר לבוא. אך הוא התמהמה. עצם קיומו של מושב המועצה הלאומית הפלסטינית, שהתכנס באלג'יר כחודש פברואר, היווה ניצחון גדול לערפאת. כל אירגוני אש"ף נענו להזמנתו. גם סוכני הסורים לא העזו להעדר. המנהיגות של ערפאת היתה בלתי-מעוררת, ואושרה פה אחר. אולם ניצחון זה נקנה ביוקר.

כדי לפייס את הקיצוניים, הנמק ערפאת את קול המחנה המציאותי, שביקש לנהל מדיניות נמרצת לפתיחת דרישה עם האמריקאים ועם ישראל. מסרטאווי, הנציג התקיף ביותר של מגמה זו, נשללה זכות-הדיבור. המושב הסתיים בהחלטות מעורפלות, שלא איפשרו פריצת-דרך.

מדיניותה השלילית של ארצות-הברית וכישלון תנועת-השלום הישראלית מילאו תפקיד חשוב במחדל פלסטיני זה. אי-אפשר היה לשכנע את צירי המועצה שארצות-הברית תחל מתמיכתה המוחלטת בממשלה הקיצונית בישראל, גם אם יחול שינוי בעמדות אש"ף. ואילו כישלונם של כוחות-השלום בישראל, שלא הצליחו להפיל את ממשלת-בגין ולשנות את מדיניות ישראל, הוכח לעיני כל דווקא באותם הימים עם פירסום דו"ח-החקירה ורצח גרינצווייג.

למרות זאת תבע עיצאם אל-סרטאווי לנקוט קו חד-משמעי, גם במחיר של פילוג עם סוכני-סוריה ועימות עם סוריה עצמה. סרטאווי פעל במשך שנים מטעם ערפאת והנהיג פת"ח מחוץ למיסגרת הבירוקרטית הסוריה של אש"ף. הוא קיים את הדין שיה עם המועצה הישראלית למען שלום ישראל-פלסטיני, ותבע מראשי אש"ף לשים קץ לאכזבה בין ציונים ולא-ציונים. הוא טיפח את הקשרים עם אירופה המערבית והאמין שיש להביע בצורה חד-משמעית את נכונות אש"ף להכיר בישראל, כדי להגיע

אם קיוו הסורים כי המנהיגים הפלסטיניים כחבני העולם ינטשו כהמוניהם את ערפאת, וכי כוחות פת"ח יצטרפו אל המורדים מרצון או מאונס, הם התאכזבו. אף נציג אחד של אש"ף בעולם לא הצטרף למורדים, וגם לא יחידה גדולה אחת שק הלוחמים. קומץ המורדים, יחד עם רסיסים פרו-סוריים אחרים, לא יכלו להתגבר אף על כוחות פת"ח בבקאע, למרות שאלה היו מנותקים ומכותרים עליידי הכוחות הסוריים. הסורים לא העזו לתקוף את מיצור כוחות-פת"ח בטריפולי, בצפון לבנון. בכל העולם, וגם בשטחים הכבושים בידי ישראל, התלכד העם הפלסטיני סביב מנהיגותו של יאסר ערפאת, בו ראה את סמל הרצון הלאומי לקיום ולעצמאות.

בתום שנה סוערת, נשאר העם הפלסטיני במקום שבו נמצא בראשיתה.

השנה, אשר החלה בטבח בצברה ובשאתילא, מצאה בסופה את הפלסטינים נתונים כמזור טוטאלי: הסורים הסתערו עליהם בלבנון כעזרתם השקטה של הישראלים, שהטילו מצור ימי על טריפולי, ושעקבו אחרי המרד בשימחה גלויה ובקריאות-עידוד. ממשלת-בגין והקנאים הלאומניים פעלו באופן נמרץ כדי לרחוק את רגלי הפלסטינים בגדה המערבית, כעזרת שורה ארוכה של פעולות-דיכוי ופיגועים אלימים. הממשלות הערביות שילמו מס-שפתיים לאש"ף, אך לא נקפו אצבע כדי לעזור לו. ברית-המועצות תמכה בהלכה בהנהגת אש"ף, ולמעשה בסורים וב-מורדים. אמריקה הוסיפה להחרים את האירגון וללחום בו. ואילו בישראל הכריזו הליכוד והמערך גם יחד, בתמימות-דעים מופלאה, שלעולם לא ינהלו משאימתם עם אש"ף — גם אם יכיר בישראל ויביע רישמית את נכונותו לשאת ולתת עימה על פיתרון של שלום.

שום מנהיג פלסטיני לא יכול היה להיות איש-השנה של תשמ"ג בישראל.

סני בלב חברון

דה-הקרב האמיתי בין מדינת-ישראל והעם הפלסטיני לא היה בלבנון. ככל שהתבררו התוצאות העגומות של

חרבון: אבנים במקום שנרצח תלמיד-הישיבה אהרון גרוס בכיכר המרכזית

ההרפתקה הלבנונית, כן חזרה תשומת-הלב אל הוירה המרכזית. כפי שהבין עיצאם אל-סרטאווי, וירה זו היא הגדה המערבית. אישי-השנה תש"ג, משה לווין-גור, היה קרוב מאוד לתואר אישי-השנה תשמ"ג. במאבק על חברון, שהיה לב המאבק על הגדה המערבית כולה, הוא הכתיב לממשלה את מהלכיה, שלב אחרי שלב.

לפני 15 שנים באו לווין-גור ואנשי חברון, באמתלה של עריכת תפילה. מטרתם היתה להיאחז בעיר, להפכה לעיר יהודית ולסלק ממנה את הערבים. מאז הם שוקרים על מלאכה זו, בהתמדה עצומה ובעקביות שיטתית. כדרום של הצלבנים, הקימו תחילה מצודה מחוץ לעיר — קריית-ארבע — ואחר-כך פלשו לעיר פנימה, כבשו בית אחד או שניים, והתפשטו משם כמו סרטן בגופו של אדם. בכל צעד וצעד נתקלו בהתנגדות הממשלה, ואחרי כל צעד וצעד התקפלה הממשלה ונכנעה להם. מבחינה זו לא היה הבדל בין ממשלות לוי אשכול, גולדה מאיר, יצחק רבין ומנחם בגין. בולן כפו מדיניות זו על צה"ל, שהתנגד להתנחלות של לווין-גור מן היום הראשון.

בחוריישיה צעיר, אהרון גרוס, עולה מאמריקה, שלא היה מחסדי לווין-גור ולא איש ארץ-ישראל השלמה, נהרג בכיכר